

הלכות פסח סימן תסו

החטה עליה ולהתיר האחרות (עו) *על-ידי קליפה קצת. ואם רוצה יוכל (עו) למכור הכל (עו) לאינו-יהודי, (עח) כמו שנתבאר סימן תמו סעיף א, אף-על-גב דאין נוהגין בן בשאר תערוכות חמץ, בן נראה לי: **טו** יתרנגולת צלוייה (עט) ששנמצאת בה (פ) חטה (מ) מבקעת בתוך הפסח, (פא) חותף מקום חטים

באר היטב

שנמלח עם התרנגולת לא כל אן הדעות שפסעיה זה, ע"ש ינח"י ס"ק מו. כתב בחשבות מהר"ם מלובלין סימן ע: חטה הפנחת בחבית קרוב מלוח אסור כל החבית דכבוש במבשל, ע"ש. וכתב מה"א: וצ"ל דמירי שהציר עולה על-גביו, ואם אין הציר עולה על-גביו ה"ל דין מליחה, וכן שמעתי שנמצא חטה בחבית דגים שנמלחו לשם פסח וצנח הנאון מוהר"ר בנימין אב"ד דק"ק פוזנן להשליך אותה שורה לנהר והשאר למכור לא"י. ועמ"א: (מ) מבקעת. פשוט הוא לדין הדיו בן בנתרקה אע"פ שאינה מבקעת, ט"ז.

משנה ברורה

אזתה חתיכה פלה⁹⁸: (עו) על-ידי קליפה קצת. והינה (קלה) באופן שי"ש לספק שמא נגעה החטה גם בהן⁹⁹, וכנ"ל בסעיף-קטן עב. ואף אם ידעין בודאי שלא נגע אלא באחד מהם ולא ידעין באזיה נגע, בלן טעוין קליפה, דחמץ בקסח לא בטיל ברב, כמו שכתוב סימן תמו סעיף יט¹⁰⁰, ואם נתבשרו בלי קליפה, אסרת תערבן: (עו) למכור הכל וכו'. ע"ן באליה רבה שדעתו דהרמ"א לא קאי רק אשאר חתיכות, אכל אזתה החתיכה שנמצאת עליה החטה אין להתיר למכרה, לדעת ההג"ה לעיל בסעיף יט¹⁰¹. (קל) ומשארי אחרונים משמע, דכאן שהוא רק על-ידי מליחה מקלין למכור

באר הגולה

כלה וכו'. ע"ן משנה ברורה. וע"ן מגן-אברהם ששמע שנמצאת חטה בחבית דגים שנמלחו לשם פסח, וצנח הנאון מהר"ר בנימין להשליך אותה שורה לנהר והשאר למכור לכו"ר, וע"ן בהמר"משה שפטה על זה: והלא היה די לאסור רק אותו הדג שנמצא החטה עליו וכן היה תמה גם פן המכירת-השקל, ע"ן שם; ותרין. דאפשר שהיה בניגון שנספס אולי נגעה החטה בכל השורה, דאי לא הכי לא מוזקין אסורא מחתיכה לחתיכה ואמרין פאן נמצא פאן היה, עד פאן לשוננו. ולדברי הש"י שכתבו במשנה ברורה, אפלו באופן זה אין לאסור כל השורה: * על-ידי קליפה קצת. ע"ן משנה ברורה דהוא גיב לספק שמא נגע החטה בהם.

אפלו אותה חתיכה, (קל) ורק שיקלף תחלה מן הבשר במקום למעשה והוא הדין (קל) דמטר להשהות שאר החתיכות עד אחר הפסח בין שאין אלא ספק נגיפה, וגם אותה החתיכה יוכל להשהות אותה, רק שבה צריך לקלף מתחלה מקום החטה, ומדברי המגן-אברהם משמע דדעתו כדעת הרמ"א דאזתה החתיכה אסורה להשהות; ונראה דבנתרקה ולא נתבקעה יש לסמוך אדברי הש"י, וכן החק-יעקב מסכים לדברי הש"י: (עח) כמו שכתב סימן תמו וכו'. טענת-סופר הוא, (קלט) וצריך לומר: אף-על-גב דאין נוהגין בן בשאר תערוכות חמץ, כמו שכתב סימן תמו סעיף א, ופרושו, דשם מבאר דבבליעת משהו חמץ אינו יכול למכור לעכו"ם אף אחר שפיגה דמי החמץ, פאן במליחה מקלין בנה. ודע, דכל זה דמקל הרמ"א בחתיכות האחרות על-ידי קליפה או על-ידי מכירה לעכו"ם, (קמ) דוקא בשמצא החטה על בשר מלוח בעת המליחה או אחר מליחה והדחה, ומלחו פעם שנית לקדנה¹⁰² וצאזו החטה על הבשר בלא ציר, אכל אם נמצא החטה בתוך הציר, אז השיב הכל במבשל, דבשעור מוצע ה"י כבוש על-ידי ציר¹⁰³, ואז כל מה שמנח בציר יש לאסור וצריך בעור, אכל מה שמנח למעלה מן הציר יעשה כמו שכתב הרמ"א, דבציר אין אומרים שמפעל למעלה, או שישתנו עד אחר הפסח, וכמו שכתבנו למעלה בדעת הש"י. וכן אם נמצא חטה (קמל) מנחת חבית של קרוב מלוח, אסור כל החבית, דכבוש במבשל; ודוקא כשהציר עולה על-גביו¹⁰⁴, דאם אין הציר עולה על-גביו ה"ל לה דין מליחה בעלמא ודינו כנ"ל בסעיף-קטן עו ועו. אם נשאר מעט שרר בכלי ונטלו בתוכו מים והדחיו בקן בשר אחר מליחתו בפסח, דעת החק-יעקב דיש להתיר הבשר אף בלא קליפה מעקר הדין, שאף שהמים נאסרו מחמת השרר שנתערב בתוכם, מפל מקום הבשר לא בלע כלום ממים הללו בין שהוא צונן, ואף-על-פי שהבשר היה מלוח צדון בשעה שהדחיו והמליח הוא קרותה, מפל מקום לא בלע כלום מן המים, לפי שהמים שהדחיו בהם מבטלים כח המלח ואין לו כח להבליע המים בבשר¹⁰⁵, אכן מחמת חמרת חמץ בפסח יש לקלף מעט הבשר במקום שנגעו בו המים הללו. ודעת החת"י אדם, דמדניא צריך הבשר קליפה בין דאית בה פילי, אפלו לא נמלח הבשר כלל: **טו** (עט) שנמצאת בה וכו'. כתב החת"י אדם, דרוצה לומר דוקא שנמצאת בחובה, דיש לומר שנתחמקה במים שהדחה בו, אכל אם נמצאת על התרנגולת, אם-כן אם אימא דהוי בשעת הדחה היה נופל, ועל-כרחו עכשו נפל, ושמן התרנגולת ה"י כמייפרות ואינו מחמץ: (פ) חטה מבקעת. ולפי דברי הרמ"א לעיל בסעיף ט (קמ) הוא הדין אפלו לא נתבקעה רק נתרקה, אכל לא נתרקה אין צריך כלום: (פא) חותף מקום שפועו וכו'. הינו, (קמג) כמו שכתב

שער הציון

(קל) הגר"א ופרימגרים באש"אברהם, וכן מוכח מש"י לדינא דאם ידעין שלא נגע. מטרות באכילה אף בלא קליפה, וכן כתב בספר בית-מאיר דאין צריך להשהות באופן זה דיש לחש לשמחת יום-טוב ואכן מה דמשמע מנה שם דהש"י מחמיר בנה וחולק בנה שם עליו. לכאורה פשוט להמעיץ פשוט דגם הוא מודה באופן זה, אכן החת"י אדם החמיר לקחתה לאסור פל החתיכות כדי קליפה אף ידעין בודאי שלא נגע, ובנראה שדין בן מממשעות דברי המגן-אברהם כמה שכתב דשם המטות-בנימין דאם נבשלו השחורות בלי קליפה שרי ונאכלו. ואחר-כך כתב: נראה לי דדוקא במקום שאין לספק שמא נגע וכו', אכן לדינא יש לסמוך להקל בנה בשאר גדולים הנז"ל שכתבתי, וגם אמנם הפרימגרים מחמירי על דברי המגן-אברהם בנה, ע"ן שם בדבר המתחיל ימה שכתב דוקא בשארין לספק: (קל) פן משמע מהגר"י, וכן מוכח בבאר הגולה שנהו אף הנז"ל שפסעיף י מודה להקל: (קל) ט"ז והגר"י: (קלל) והנה גם המגן-אברהם הביא בשם תשובת רמ"א דמטר להשהות שאר החתיכות עד אחר הפסח, אלא אפשר דהרמ"א שם כתשבה לא ארי קשיש ספק נגיפה בחטה על כלים, ותדע, דהא על שאר חתיכות צריך קליפה, אלא שם מתחלה דמטרות לגמרי, ולכן לא הזכיר דין זה רק בשם הש"י, וסברתו הוא, וסברתו הוא, דמדאוריקא בודאי אינו עובר בכל נראה על הליעה שבלע, רק מדרבנן בעלמא אסור להשהות אפלו על משהו חמץ הנבלע בבשר ממשם דלמא אחי למיכל מנה, וכמבאר בריש סימן תמו פה"ה, ובענינו דהוא רק ספק בעלמא שמא נגע, ה"י ספקא דרבנן, ולכן מטר להשהותן אף בלי קליפה, ורק אותה חתיכה שבודאי נגע צריך קליפה מקום: (קלמ) ט"ז ופארמ"רדי: (קמ) ט"ז ושי"א: (קמז) מגן-אברהם ושי"א: (קמח) אחרונים. וע"ן לעיל בסעיף י אם נמצא חטה בתרנגולת במבשל: (קמט) הגר"א:

הַלְכוּת פֶּסַח סִימָן תַּסוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עד]

וְדַבְּרוּ אִם נִחְמָר לְאָסֹר אוֹתָהּ חֲתִיכָה כְּלֵה⁹⁸.

[משנ"ב ס"ק עח]

אוֹ אַחַר מְלִיחָה וְהִדְדָּתָהּ, וּמְלַחָה פְּעַם שְׁנִית לְקַדְרָה¹⁰².

102) מה שכתב "לקדרה", היינו כפי פסק השו"ע (יו"ד סי' צא ס"ה) שאף בשר שנמלח לשם בישול בקדירה נחשב כמלוח לענין דין 'מליח הרי הוא כרותח', לפי שבמליחה זו אין הוא ראוי לאכילה אלא אם כן מדיחים אותו במים, והרי הוא בכלל 'אינו נאכל מחמת מלחו' שאמרו בגמרא (פסחים עו, א) שדון כרותח. [וראה טור שם שיש מן הראשונים שסוברים שרק בשר שנמלח לצורך איכסון הרי הוא בכלל 'אינו נאכל מחמת מלחו', ויש שסוברים שרק כשנמלח לשם עיבוד וכדומה. וראה רמ"א שם, שכיון שאין אנו בקיאים מה נחשב 'דבר שנמלח לשם קדרה', במקום שאין הפסד מרובה נוהגים לדון כמלוח אפילו בשר שנמלח לשם צלי, אף שאינו מלוח כל כך כנמלח לשם בישול בקדירה].

[משנ"ב ס"ק עה]

בְּאֶפֶן שֵׁי"ש לְסַפֵּק שְׁמָא נִגְעָה הַחֲטָה גַם בְּהֵן⁹⁹.

99) ובטעם הדבר שהקלו בספק כתב בביאור הגר"א, שהואיל ומעיקר הדין דבר כחוש אינו נבלע אלא כדי קליפה, אלא משום חומרא בעלמא מחמירים לאסור כולה [אפילו בדבר שלא שייך בו שמנונית], לפיכך כשיש ספק אם האיסור נגע בתרגולת, אין מחמירים חומרא זו, וכעין זה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק לג).

[משנ"ב שם]

דְּבִשְׁעוֹר מוֹעֵט הֵנִי כְּבוֹשׁ עַל-יְדֵי צִיר¹⁰³.

103) היינו בשיעור של 'כדי שיתן על האור וירתיח', וכפי שכתב לעיל (סי' תמו ס"ק מב). וראה מה שכתבנו שם על אופן מדידת שיעור זה.

[משנ"ב שם]

כְּמוֹ שְׁתֵּיב סִימָן תַּמּוּ סְעִיף טוּ¹⁰⁰.

100) שם כתב השו"ע שחמץ שהתערב בדברים אחרים בפסח והתערובת היא 'יבש ביבש', שיש אומרים שאין הוא בטל, כשם שבתערובת של 'לח בלח' אין חמץ בטל אלא אוסר במשהו, ויש סוברים שאף על פי שבתערובת של לח בלח אינו בטל, בתערובת של יבש ביבש הוא בטל, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק צה) שהאחרונים הסכימו להלכה שאינו בטל.

[משנ"ב שם]

וְדִבְרֵי קְשֵׁה צִיר עוֹלָה עַל-גַּבְיֵינוּ¹⁰⁴.

104) עיין מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (ס"ק צג) בשם החמד משה.

[משנ"ב ס"ק עו]

אֵין לְהַתִּיר לְמִקְרָהּ, לְדַעַת הַהֲגָ"ה לְעִיל בְּסִיעִיף י¹⁰¹.

101) שם כתב השו"ע שמותר למכור לנכרי תרגולת מבושלת שנמצאה בה חיטה מבוקעת, שאין זה נחשב כנהנה מהחמץ, שהרי אין התרגולת נמכרת יותר ביוקר מחמת המשהו מהחיטה הבלוע בה, והרמ"א שם כתב שהמנהג שלא למוכרה אלא לשרוף אותה, ודעת הא"ר (כאן ס"ק לה) שלדעת הרמ"א ה"ל אף אם החיטה נמלחה עם התרגולת הדין כן שיש לשרוף את התרגולת. ובטעם החולקים כתב הט"ו (ס"ק כ), שרק בבישול נהגו שלא למוכרה, שכן התרגולת כולה אסורה באכילה ובהנאה מעיקר הדין, אבל במליחה שרק כדי קליפה אסור מעיקר הדין ושאר התרגולת אסורה רק משום חומרא בעלמא ונכפי שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק עד), מותר למכור אותה חוץ מכדי קליפה שבה.

[משנ"ב שם]

וְאֵין לוֹ כֹּחַ לְהַבְלִיעַ הַפִּימִים בְּכֶשֶׁר¹⁰⁵.

105) ואף לדעת הסוברים בשו"ע לעיל (סי"ב) שצונן אוסר בחמץ בפסח, כתב הפמ"ג (א"א סוף ס"ק לג) שהבשר מותר, שכן אף הם לא אסרו בצונן אלא כשהחמץ נשרה בתוך היתר צונן, או שדבר היתר נשרה בתוך חמץ צונן, או שההיתר נשרה יחד עם חמץ בתוך רוטב צונן, אבל כאן שהמים עברו על הבשר דרך העברה בעלמא, לדברי הכל אין הוא נאסר, וכן כתב השו"ע הרב (סניח).

ואכן אם הכניסו את הבשר לתוך המים, כתב הפמ"ג (שם) שהרי זה אסור לדעת הסוברים שצונן אסור, ואף לדעת הסוברים שצונן מותר, צידד הפמ"ג שהרי זה אסור, עיין שם טעמו.

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תְּסוֹ תַסַּח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק פא]

דְּבַצְלֵי לְכָלִי עֲלֵמָא יֵשׁ הַתְּקִימִיר יוֹתֵר¹⁰⁶.

106 כלומר, לגבי חיטה שנמצאה על תרנגולת מלוחה, הביא השר"ע לעיל (ס"ד) שתי דעות, יש סוברים שדי בקליפה כבשאר איסורים, ויש סוברים שאף על פי שבשאר איסורים די בקליפה, בחמץ צריך להעמיק כל סביבותיה, לפי שחמץ אוסר במשהו, ומשהו מהחיטה נבלע מעבר לכדי קליפה ומתפשט בכל סביבותיה, ואילו כאן לגבי חיטה שנמצאה בתרנגולת צליה, כתב השר"ע רק דעה אחת שיש להעמיק כל סביבות החיטה, והיינו משום שהצליה חמורה מהמליחה, ולדעת הכל יש להחמיר ולומר שעל ידי הצליה נבלע משהו מהחיטה מעבר לכדי קליפה.

[משנ"ב שם]

וְאַחֲרֵיכֵן מְפַעֵפֵעַ הַחֲשָׁה מְשֻׁהוּ בְּכָל הַתְּרַנְגָּלוֹת¹⁰⁷.

107 ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק עג).

[משנ"ב ס"ק פב]

מֵה שְׂאִיִן בֵּן בְּשָׂאָר אִיסוּרִים¹⁰⁸.

108 כלומר, בשאר איסורים אף כשאין בתרנגולת ששים כנגד האיסור, אין ההיפוך אוסר את כולה. ובטעם הדבר כתב המג"א (ס"ק לה), שהיפוך השיפוד אינו גורם שטעם החיטה יתפשט בכל התרנגולת, אלא שמשוה ממנה יתפשט בכל התרנגולת, ולפיכך בחמץ שאוסר במשהו, אוסר ההיפוך את כל התרנגולת, אבל בשאר איסורים אין ההיפוך אוסר את כל התרנגולת.

אולם המגן האלף (ס"ק כג) כתב שלדעת הסוברים שהאיסור מתפשט על ידי היפוך השיפוד, כל הטעם מתפשט בכל התרנגולת, ולא רק משהו ממנו, אלא שבחמץ הואיל הוא איסור חמור וְאוֹסֵר אִפִּילוּ בַּמִּשְׁהוּן החמיר השר"ע כדעה הסוברת שהיפוך גורם להתפשטות הטעם, ולא החמיר כן בשאר איסורים.

[משנ"ב ס"ק פד]

וְהַתְּקוּרֵי-חַיִּים מִקָּל בְּדַבְרֵי¹⁰⁹.

109 ובטעם הדבר ביאר שם (ביאורים ס"ק טו) על פי מה שכתב הש"ך (יריד ס"י קה ס"ט) שבאיסור בלוע לא אומרים שהיתר שמן מפטם אותו, ואף כאן טעם החיטה שבלוע בתרנגולת הראשונה אינו מתפשט על ידה, וממילא אינו יכול להתפשט לתרנגולת אחרת על ידי השיפוד. ונאף על פי שהתרנגולת הראשונה מפטמת את החיטה, וכפי שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק פא), מי"מ מה שנבלע בה אינו מתפשט כיון שהוא בלוע.

[שענה"צ ס"ק קמו]

דְּאוֹסְרָת אִיתָן נֶקְ גְּדֵי קְלִיפָה¹¹⁰.

110 המחצה"ש (ס"ק לו) הוכיח כן ממה שכתב המג"א (שם ס"ק לו), מובא בשעה"צ לעיל ס"י תנא ס"ק קלח). שאם רדו מצה במרדה שבלוע בחמץ שמן, רק כדי קליפה מהמצה נאסרת, ואף כאן אין בכח השיפוד שבלע את טעם החיטה להבליע בתרנגולות האחרות יותר מכדי קליפה. וראה מחצה"ש שם שהביא בשם הש"ך (יריד ס"י קה ס"ק כג) שהסתפק בדיון זה, בדבר היתר רותח שנגע בכלי שבלוע באיסור שמן, אם הוא בולע את האיסור בכולו או רק בכדי קליפה.

[משנ"ב ס"ק קא]

דְּאִיִן צְלִי אוֹסֵר יוֹתֵר מִקְדֵי קְלִיפָה¹¹¹.

111 ואף על פי שקיימא לן (ש"ע יריד ס"י קה ס"ד) שצלי אוסר כדי נטילה, מי"מ כתב הדעת תורה שכיון שהדין להחשיב את ההבחה כצלי אינו אלא חומרא בעלמא וְכּוּפֵי שְׂכַתָּה הַשְּׂעָה"צ (ס"ק קמט)), הקילו שדי בקליפה. [אכן, ראה שם שבתחילה כתב בשם הפ"ג לעיל (ס"י תנא א"א ס"ק לו) שמצינו כמה פעמים בפוסקים ובגמרא שכתבו 'כדי קליפה': והכוונה היא לכדי נטילה].

[שענה"צ ס"ק קמט]

וּבְחֻקֵי-עֵקֶב חֲסַר אֵיזָה תְּבוּחָה¹¹².

112 כלומר, החק יעקב (ס"ק נד) אחר שהביא את דברי הבי"ח הסובר שלדעת הרמ"א כשנמצאת החיטה בזפק כל התרנגולת אסורה [כמובא בשעה"צ (ס"ק קמח)]. כתב שהאליהו וטא הכריע לאסור באכילה ולהתיר בהנאה, ומשמע שהאליהו וטא מחמיר כשהחיטה נמצאת בתוך הזפק, אולם האליהו וטא (ס"ק כב) כתב במפורש כשהחיטה נמצאת בתוך הזפק רק הזפק אסור, ורק כשהיא נמצאת מחוץ לזפק כתב שיש לאסור באכילה ולא בהנאה, ולפיכך כתב השעה"צ שיש טעות סופר בדברי החק יעקב.

סִימָן תַסַּח

שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת מְלֵאכָה בְּעֶרְבַּ פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת

[משנ"ב ס"ק א]

יְוִם שְׂמִיבְיָאִין קְרָבָן הוּא פְּיוֹס-טוֹב¹ וְלֶכֶן אִיסוּר מְדַבְּרֵי סוּפְרִים בְּמְלֵאכָה², וְנֶאֱפְלוּ בְּזִמְן הַזֶּה דְּלֵיכָא קְרָבָן, עֲדִין הָאִיסוּר בְּמִקוּמוֹ עוֹמֵד³.

1) וכעין זה לענין איסור תענית באיסורו חג של שבתות, כתב לקמן (ס"י תצד ס"ק ו) שהוא משום שכשחל שבועות בשבת היו מקריבים את קרבנות החגיגה והראיה אחר השבת, ויום הקרבת הקרבנות הוא כעין יום טוב.

ואף מי שהיה פטור מהקרבת קרבן פסח, כגון שדר בחוץ לארץ, כתב השר"ע הרב (ס"א) שמי"מ אסור הוא בעשיית מלאכה, כיון שהוא יום טוב לרוב ישראל שמקריבים בו קרבן פסח.

2) ומטעם זה, כתב לקמן (ס"י תקמח ס"ק לא) לגבי אבל שפגע בו הרגל בתוך שלושים יום לקבורה, שרק בשאר ערבי יום טוב אינו מותר לרחץ וכן לכבס ולהסתפר אלא סמוך לערב, אבל בערב פסח כבר מחצות היום שהוא זמן שחיתת הפסח מותר ברחיצה וכיבוס, ומפני שהוא יום טוב האסור במלאכה. והוסיף, שלגלח מותר אפילו קודם חצות, כיון שלאחר מכן הרי אסור לגלח לכל אדם. וכיון שדין כיבוס הוא כדיון תגלחת, דעת הגר"שז' אויערבך (ש"ש"כ פס"ה ד"ע רמז) שכבר קודם חצות מותר לו לכבס, ולכן ביאר שמה שכתב במשנ"ב (שם) שמותר בכיבוס תיכף אחר חצות, אין כוונתו להתיר לו לכבס [שהרי הכיבוס מותר לאבל מיד לאחר השבעה], אלא להתיר לבישת בגד המכובס, שלענין זה אומרים שבערב פסח פקעה אבילות של שלושים.

3) ובטעם הדבר שלא התבטל האיסור אף בזמן הזה שאין קרבן פסח, כתב המג"א (ס"ק א) שאיסור מלאכה ביום שמקריבים בו קרבן הוא דבר שנקבע על ידי קיבוץ חכמים שנמנו וגמרו כך בכל המקומות, ואי אפשר להתיר איסור זה בלי מנין אחר של חכמים.

[ביה"ל ד"ה מחצות]

לְפִי טַעַם זֶה אֶפְלוּ בְּזִמְנָה פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי-שֶׁקֶת גַּם-כֵּן יֵשׁ לְזַהֵר שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת מְלֵאכָה מִחֲצוֹת⁴.

4) וטעם נוסף כתב הפני יהושע (פסחים נ, א ד"ה מקום), משום שערב פסח נקרא מועד שנאמר (ויקרא כג ד): "אלה מועדי ה' מקראי קדש", ובסמוך לפסוק זה נאמר (שם ה): "בחרוש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערבים פסח לה'", ומכאן נלמד שיש לאסור מלאכה בערב פסח אחר חצות כמו בחול המועד. ואף לפי טעמו יהיה מותר לעשות מלאכה בערב שבת, כיון שאינו נקרא מועד.

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּסּוּחַ

עו

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ד טור בשם הרמב"ם
ה שם בשם הרא"ש
אביו ו הניין סוף
פרק ב דפסחים
ובאר שם דסגי
בבליה, ועי' דפוס
חשוב קליפה ז טור
בשם אביו הרא"ש
דאין ללמד אסור
משמאה, דלענין
אסור לא הני עסול,
וכן בחבור התוספות
בחז"ל צ"ו וקדרי
בפרק ב דפסחים ונתחזק מיטוני בפרק א בשם ס"ה א משנה פסחים ב ג ב בשם גמרא

(מא) פּעִפּוּעוֹ לְפִי אִמְדוּ הַדַּעְתָּ. וַיִּינַשׁ אוֹסְרִים אֶת בְּלֵא, (פב) לְפִי שֶׁקְשָׁמְהֶפְכִּים (פג) הַשְּׁפוּדוּ (מג) מִתְפַּשֵּׁט הַטַּעַם כָּל הַתַּרְנַגְלוֹת. "וְכֵן יֵשׁ מִי שְׁאוֹסֵר כָּל הַתַּרְנַגְלוֹת הַצְּלוֹיּוֹת עִמָּה בְּאוֹתוֹ שְׁפוּדוּ (פד) הַנּוֹגְעוֹת (מג) זֹו כּוֹן, (פה) כִּי עַל־יְדֵי הַפּוֹף הַשְּׁפוּדוּ מִתְפַּשֵּׁט מִזֹּו לְזֹו: טז יְהִי אִו שְׁעוֹרָה שְׁנִמְצָאָה בְּזַפֵּק הַעוֹף לְאַחַר שֶׁהִכְהוּ אוֹתוֹ, (פו) הַעוֹף (מד) [מד] מִתָּר, וְהַחֲשָׂה וְהַשְׁעוֹרָה (פז) צָרִיף לְשָׂרְפָם, (פח) יְדֵלָא חֲשִׁיבִי כִּמְעַפְלִים:

תַּסּוּחַ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֶרְבַּ פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת, וְכוּ י' סְעִיפִים:

א *הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֶרְב־פֶּסַח (א) *מִחֲצוֹת וּלְמַעְלָה (ב) כִּמְשִׁמְתִּין אוֹתוֹ, וְאִפְלוּ לַעֲשׂוֹת

בְּאֵר הַיֵּטֵב

ובשכנה"ג פתב: מדלא הגיה הרב כאן אפלו אינה מבקעת, נראה דס"ל דאם אינה מבקעת אין לאסר בצלי רק כדי נטילה, ע"ש, אכן דעת שאר האחרונים אינו כן. ועמ"ש בס"ק יח בשם הח"י ובס"ק כד: (מא) פּעִפּוּעוֹ. ומרי בתרנגלת כחושה, דאליכ מפפצע ואסור כלו, כמ"ש סימן תמו ס"א: (מב) מתפשט. דוקא לענין אסור משהו חלישין לזה משא"כ בשאר אסורים, ע"י ובמ"א. וכתב א"י: ואם אינו מתהפף השפוד נראה מדעת רמ"א דדין צילה כדין מליחה, עכ"ל: (מג) זו זכ"ל. אבל אם אינו נוגעות אין אסורות, ולא אמרין דהבליעה הולכת בכל הכלי כמ"ש ב"ד סימן צב, דהתם מרי באינה מבקעת נ"ל דאין להחמיר, ח"י. פתב בשכנה"ג: מצוה בא להדי בליל ד' של פסח שצלו שני תרנגולות ונמצא באחת מהן שעורה שאינה מבקעת, ויחייב שיחתף מקום פפועו לפי אמדו הדעת ויחליכנו ויאכל השאר, ואמרו שכבר חתכו לחתיכות עם החצרות ואינם יודעים היכן הוא והתפרי הכל, ע"ש, חלישטו אדיל כמשי"ל בס"ק מ, אכן דעת שאר אחרונים אינו כן כמ"ש. וענין בתשובת חכם צבי סימן ופ בסבבות יצחק ח"ב סימן יז: (מד) מִתָּר. וְאִפְלוּ קְלִיפָה א"צ, וְהַזַּפֵּק הוּא בַּמְקוֹם קְלִיפָה, וְהַבִּיחַ פֶּסַק לְהַחֲמִיר לְאִסֹּר כְּלָה, וְא"ו הַכְרִיעַ לְאִסֹּר בְּאִכְלָהּ וְלַחֲמִיר בְּהִנָּא, וְשָׂאָר אַחֲרוּגִים מִסְּבִימִים לְהַחֲמִיר

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

לעיל שפעמיק כל סביבותיה, דבצלי לכלי עלמא יש להחמיר יותר¹⁰⁶. ודוקא אם היה התרנגולת כחושה, (קמז) אבל אם הוא שמן במקום מנעו של החטה, כלו אסור, דאדיל התר ומפפסו להחטה ואחר כך מפפצע החטה משהו ודוקא (קמה) באסור חמץ שהוא במשהו שקשמהפכין וכו'. ודוקא (קמה) באסור חמץ שהוא במשהו חלישין לזה, מה שאין בן בשאר אסורים¹⁰⁸: (פג) הַשְּׁפוּדוּ. משמע דאם נצלה על-גבי גחלים אין לאסר יותר מקדי פפועו. ודעת הרב בהג"ה הנ"ל, ודאי דאין להקל בצלי יותר ממליחה

בתרפכה יש להקל אפלו באכילה, ע"ש [מד] מִתָּר. עין בה"ט. וענין בקנטרס טוב עין שבסוף ועד לחמץ שכתב שצריך איהו ימים קצם פסח לקנות עופות הצריך לו לכל הפסח ולהכחילם מעת קנהים יחזו וארזו שאין מחמירין וענין לעיל סימן תסו שמבאר שפלו בפסח מפר לתן שפודים לבתמות, ואפשר דהתם מרי שני רצה לשחטה ביו"ט, וזיון שכבר בטל כמ"ש הרמ"א, וע"ש בבב"ט בשם הח"י, אי"כ הו"ל כמו חמץ בבור, משא"כ כאן שרצה לשחט עופות אלו ביו"ט יש להחמיר בזה. ודבר ראיתי לרב א' בכת"ש שצדד לאסר לקנות תרנגולת בחוף הפסח, שאם

בכשול, וא"כ אם התרנגולת שמנה אפלו אינו נוגעות אסרת הכל, מ"א. ומ"מ כמ"ש שצלו שני תרנגולות ונמצא באחת מהן שעורה שאינה מבקעת, ואמרו שכבר חתכו לחתיכות עם החצרות ואינם יודעים היכן הוא והתפרי הכל, ע"ש, וענין בתשובת חכם צבי סימן ופ בסבבות יצחק ח"ב סימן יז: (מד) מִתָּר. וְאִפְלוּ קְלִיפָה א"צ, וְהַזַּפֵּק הוּא בַּמְקוֹם קְלִיפָה, וְהַבִּיחַ פֶּסַק לְהַחֲמִיר לְאִסֹּר כְּלָה, וְא"ו הַכְרִיעַ לְאִסֹּר בְּאִכְלָהּ וְלַחֲמִיר בְּהִנָּא, וְשָׂאָר אַחֲרוּגִים מִסְּבִימִים לְהַחֲמִיר

בְּאֵר הַלְּבָבָה

וכתב בעלת השבת, דחתיכה שיש בה ספק אם נגע כלל באותה חתיכה שנקצא בה החטה, אפלו קליפה אינו צריך:

* מִחֲצוֹת וּלְמַעְלָה. עין משנה ברורה, והוא ע"פ הירושלמי שהביאנוהו הפוסקים דהשעם משום שחיטת הפסח, ולפי זה אם חל פסח במוצאי שבת מפר במלאכה מעקר הדין עד המנחה בין דשחיטת הפסח הוא למחר שבת, וכמו שכתב הפה"ר¹⁰⁷. ולפי פ"ש עוד טעם, כדי שלא יתא סודו במלאכה וישבחו בעור חמצו וכו' וחתון מצה לערף תלילה וכו', ולפי טעם זה אפלו קשתול פסח במוצאי שבת גס"פן יש להזר שלא לעשות מלאכה מחצות¹⁰⁸, שהרי סודו

[אחרונים]: (פד) הַנּוֹגְעוֹת זֹו כּוֹן. ואם אינו נוגעות אינו אסורות, ולא אמרין דהבליעת משהו הולף ומתפשט מזו לזו על-ידי השפוד. ואם התרנגולת שמנה, אסרת (קמז) הכל אפלו אינו נוגעות [מגן אברהם], והמקור חיים מקל בדרך¹⁰⁹. ואפלו לדעת המגן אברהם אין להחמיר בזה אלא במקצת (קמז) ולא בתרפכה: (פה) כִּי עַל־יְדֵי הַפּוֹף וכו'. וכלא הפוף מתרות האחרות אפלו בלי קליפה. וכתב הפרי מגדים, דלפי דעת הרב לעיל יש להורות דצלי לא גרע ממליחה, ואף כשהתרנגולת כחושה לגמרי אסורה כלה ואפלו בלא הפוף השפוד, אבל אחרות יש להחמיר בהפסד מרבה בידע שלא הפך השפוד: טז (פו) הַעוֹף מִתָּר. דאין צלי אסור יותר מקדי קליפה¹¹¹, והזפיק הוא במקום הקליפה ומשליכין אותו. (קמח) ואפלו לדין דאוסרין בצלי עד ששים, מכל מקום אין להחמיר בזה יותר מקדי קליפה, כי ההבדל אינו דומה כלל לצלי, הואיל לאסור מהבדלו הרבה במקום אחד אלא מעבירו תמיד הנה ונהנה, כמו שמבאר ביר"ד דעה סימן סח. ואם נמצאת החטה חוץ לזפק לאסור מהבדלו, (קמט) לבתחלה צריך לקלף באותו מקום, הנה ונהנה, כמו בשל כף בלי קליפה מפר. המדקדקים נזהרים בפסח קדם ההבדל וקדם המליחה לפתח התרנגולת היטב או לחתכו לשנים ולבדק היטב שלא ימצא בתוכו חטה, ומי שעושה כן הרי זה נריו ונשכר [שכנה"ג]: (פז) צָרִיף לְשָׂרְפָם. דתליין שנתחמצו מלחות שנמצא בזפק [לבוש]: (פח) יְדֵלָא חֲשִׁיבִי כִּמְעַפְלִים. דאף דלענין טמאה חשיבי כמעפלים, לענין אסור שאני. וענין בבאר הגני"א שכתב דלפי זה אין חלוק בין שלמה או שבורה, אבל בעקר הדין מצדד לבסוף דאין לחלק בין אסור לטמאה ואפלו שלמין חשוכין כמעפלין. פתב בספר תנאי: כל ענגי הפסח לא יעשה על-ידי עבדים, וכן ראוי שלא יעשה על-ידי עבדים [פמ"ג]:

א (א) מִחֲצוֹת וּלְמַעְלָה. השעם, מפני שהוא (א) זמן שחיטת הפסח, שקל אחד מישראל חביב בו, ויום שמביאין קרבן הוא כיום טוב¹¹² ולכן אסור מדברי סופרים במלאכה¹¹³, ואפלו בזמן הנה דליא קרבן, עדין האסור במקומו עומד¹¹⁴: (ב) כִּי מְשִׁמְתִּין אוֹתוֹ. וגם טעם אינו רואה סימן

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(קמז) מגן אברהם ושי"א. ולדין דאין אנו בקיאין בין פחוש לשמן, אפלו כחוש אסורה כלה [הגר"י]: והרב שלא הגיה פן על המחבר, דלדידה בלא הכי אסורה כלה, ולא גרע צלי ממליחה, וכמו שכתבו האחרונים: (קמח) מגן אברהם וחק יצחק: (קמט) עין במחצית השקל שכתב דאסרת אותן רק כדי קליפה¹¹⁰: (קמז) כן פתב חקי יצחק: (קמח) מגן אברהם ושי"א, ולא בפ"ח: (קמט) פרי מגדים. וטעמו, דמעקר הדין מסכים חקי יצחק בעלת שבת דאפלו אם נמצא חוץ לזפק גם כן פסח, דהכחוב אינו דומה כלל לצלי, רק לחמיר בשלמא בעלמא קצת לדעת המחמירין, עין באלהו וזוט ועלת שבת. ודע, דבחק יצחק יש טענת סופר מה שכתב בשם אליהו וזוטא, דהאליהו וזוטא מרי רק נמצא החטה חוץ לזפק, עין שם, ובחק יצחק חסר איהו תבואת¹¹². והבאר היטב נגדר אחר הטענת והעתיק כמו שראה בחקי יצחק, ובאמת זה אינו: (א) פוסקים: (ב) אחרונים, וכן מוכח בש"ס: